

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 22 aprilie 2021¹

Cauza C-109/20

Republica Polonă
împotriva
PL Holdings Sàrl

[cerere de decizie preliminară formulată de Högsta domstolen [Curtea Supremă, Suedia)]

„Trimitere preliminară – Acordul de investiții din 1987 încheiat între Polonia, Luxemburg și Belgia – Dispoziție care permite unui investitor al unei părți contractante să sesizeze un tribunal arbitral în caz de litigiu cu cealaltă parte contractantă – Inaplicabilitate a acestei clauze arbitrale – Convenție de arbitraj – Înfățișare fără obiecții – Aplicabilitate – Conformitate cu articolele 267 și 344 TFUE – Autonomie a dreptului Uniunii”

I. Introducere

1. În Hotărârea Achmea², Curtea a statuat că clauzele arbitrale de care beneficiază investitorii în contractele de investiții încheiate între statele membre sunt incompatibile cu articolele 267 și 344 TFUE și, așadar, nu își găsesc aplicabilitatea. Care sunt însă consecințele faptului că un stat membru nu invocă inaplicabilitatea clauzei arbitrale înainte de adoptarea hotărârii arbitrale? O instanță suedeză a dedus de aici, în contextul examinării validității hotărârii arbitrale, că, prin înfățișarea fără obiecții în procedura de arbitraj, statul membru respectiv ar fi încheiat ad-hoc o convenție de arbitraj privind litigiul în cauză. Högsta domstolen (Curtea Supremă, Suedia) are totuși îndoieli în ceea ce privește compatibilitatea acestei abordări cu hotărârea menționată și, prin urmare, solicită Curții să se pronunțe.

II. Cadrul juridic

A. Contractul de investiții încheiat între Polonia, Luxemburg și Belgia

2. La 19 mai 1987, Polonia a încheiat un contract de investiții cu Luxemburg și cu Belgia. Contractul a intrat în vigoare la 2 august 1991. Acesta prevede posibilitatea investitorilor din aceste state de a sesiza un tribunal arbitral, printre care Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut (Institutul de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm, Suedia),

¹ Limba originală: germana.

² Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).

în litigiile referitoare la investiții cu celelalte state. În acest scop, tribunalul arbitral aplică, printre altele, dreptul în vigoare în țara care este parte la litigiu și în care a fost realizată investiția. Deciziile sale sunt definitive.

B. Legea suedeză privind procedura de arbitraj

3. Cererea de decizie preliminară prezintă dispozițiile relevante ale legii suedeze privind procedura de arbitraj.

4. În temeiul articolului 1 din Legea privind procedura de arbitraj, judecarea disputelor pe care părțile le pot soluționa pe cale amiabilă poate fi încredințată, prin acordul lor, unuia sau mai multor arbitri.

5. Procedura de arbitraj se întemeiază pe convenția de arbitraj. Aceasta se bazează pe posibilitatea părților de a încheia o tranzacție cu privire la obiectul diferendului. Articolul 1 prevede că diferendele în care predomină interesul public sunt excluse de la soluționarea prin arbitraj. De asemenea, din norme juridice speciale poate rezulta că un diferend care are ca obiect o anumită problemă nu poate fi dedus arbitrajului.

6. În temeiul articolului 34 primul paragraf punctul 1 din Legea privind procedura de arbitraj, o hotărâre arbitrală atacată de una dintre părți este anulată, în tot sau în parte, atunci când nu se întemeiază pe o convenție de arbitraj validă încheiată între părți.

7. În schimb, din articolul 34 al doilea paragraf din Legea privind procedura de arbitraj rezultă că o parte nu are dreptul să invoce un fapt pe care, prin participarea sa fără obiecții la procedură sau pentru orice alt motiv, se poate considera că nu l-a invocat.

8. Conform articolului 33 primul paragraf punctul 1 din Legea privind procedura de arbitraj, o hotărâre arbitrală este nulă atunci când implică examinarea unei probleme care potrivit dreptului suedez nu poate fi soluționată prin arbitraj. În temeiul articolului 33 primul paragraf punctul 2, o hotărâre arbitrală este de asemenea nulă dacă modul sau modurile în care a fost adoptată sunt vădit incompatibile cu ordinea juridică suedeză. Instanța este obligată să invoce din oficiu motivele de nulitate.

9. În dreptul suedez, încheierea unei convenții de arbitraj nu este supusă niciunei condiții de formă. Aspectul dacă a fost sau nu încheiată o convenție de arbitraj validă trebuie examinat în lumina normelor generale aplicabile în dreptul contractelor. O convenție arbitrală validă poate rezulta, de exemplu, din comportamentul implicit al părților sau din inactivitatea uneia dintre părți.

III. Situația de fapt și cererea de decizie preliminară

A. Diferendul privind investițiile

10. PL Holdings Sàrl (denumită în continuare „PL Holdings”) este o societate cu răspundere limitată înregistrată în Luxemburg și supusă dreptului luxemburghez.

11. Între anii 2010 și 2013, PL Holdings a achiziționat acțiuni la două bănci poloneze, care au fuzionat în anul 2013. PL Holdings a ajuns să dețină mai mult de 99 % din acțiunile noii bănci.

12. În luna iulie 2013, Komisja Nadzoru Finansowego (Comisia pentru piețele financiare, Polonia), autoritate de drept polonez însărcinată cu supravegherea băncilor și a instituțiilor de credit din Polonia, a decis să anuleze drepturile de vot ale PL Holdings aferente acțiunilor pe care le deținea în bancă și a impus vânzarea acestora. Influența exercitată de PL Holdings ar fi afectat administrarea viabilă și prudentială a băncii³.

B. Procedura de arbitraj

13. PL Holdings a inițiat, așadar, pe baza contractului de investiții, o procedură de arbitraj împotriva Poloniei la Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut (Institutul de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm). Polonia a răspuns prin memoriul din 30 noiembrie 2014.

14. La 7 august 2015, PL Holdings a formulat o cerere de arbitraj. În memoriul său în apărare, pe care l-a depus la 13 noiembrie 2015, Polonia a arătat că PL Holdings nu putea fi considerată un investitor în sensul contractului de investiții și că, în consecință, tribunalul arbitral nu era competent să soluționeze disputa. Prin memoriul din 27 mai 2016, Polonia a contestat de asemenea validitatea convenției arbitrale pentru motivul că contractul de investiții nu era conform cu dreptul Uniunii.

15. Într-o hotărâre arbitrală specială din 28 iunie 2017, așadar, înainte de pronunțarea Hotărârii Achmea, la 8 martie 2018, tribunalul arbitral a respins, printre altele, obiecția nevalidității clauzei în raport cu dreptul Uniunii. Chiar dacă această obiecție ar fi tardivă, ea ar prezenta o importanță fundamentală pentru procedura de arbitraj. Cu toate acestea, din punctul de vedere al dreptului internațional, aderarea Poloniei la Uniune nu ar fi avut ca efect nevaliditatea contractului de investiții⁴.

16. În plus, în hotărârea arbitrală specială, tribunalul arbitral a constatat deja că Polonia ar fi încălcat contractul de investiții prin impunerea vânzării participației PL Holdings la banca poloneză. Potrivit acestor constatări, autoritățile de supraveghere s-ar fi comportat în mod contradictoriu⁵ și ar fi împiedicat o protecție jurisdicțională efectivă împotriva măsurilor de supraveghere⁶. Prin urmare, PL Holdings ar avea dreptul la daune interese⁷.

17. La 28 septembrie 2017, tribunalul arbitral a adoptat hotărârea arbitrală definitivă. Prin hotărârea arbitrală, Polonia a fost obligată să plătească PL Holdings suma de 653 639 384 de zloți polonezi (aproximativ 150 de milioane de euro), majorată cu dobânzi, precum și să suporte cheltuielile de judecată efectuate de societate în procedura de arbitraj⁸.

³ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctul 189).

⁴ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctul 306 și următoarele).

⁵ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctele 229 și 234, precum și punctul 418 și următoarele).

⁶ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctele 408 și 444).

⁷ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctul 318 și următoarele).

⁸ Final Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163).

C. Procedura judiciară

18. Ulterior, Polonia a formulat acțiuni împotriva PL Holdings în fața instanțelor suedeze în anularea atât a hotărârii arbitrale speciale, cât și a hotărârii definitive. Polonia a invocat de asemenea în special nevaliditatea clauzei arbitrale din contractul de investiții pentru încălcarea dreptului Uniunii.

19. Svea Hovrätt (Curtea de Apel din Stockholm, Suedia) a respins acțiunea Poloniei. Deși clauza arbitrală din contractul de investiții este nevalidă potrivit Hotărârii Achmea, aceasta nu s-ar opune încheierii ulterioare a unei convenții de arbitraj între un stat membru și un investitor în legătură cu același diferend. Astfel, în această situație, ar fi vorba despre o convenție de arbitraj întemeiată pe voința comună a părților și încheiată potrivit aceluiași principii ca și procedura de arbitraj comercial. Nici Hotărârea Achmea nu ar fi exclus admisibilitatea unor astfel de convenții. În speță, convenția ar fi fost încheiată ca urmare a înfățișării Poloniei fără a ridica în timp util obiecția nevalidității clauzei arbitrale.

D. Cererea de decizie preliminară

20. În prezent, recursul Poloniei se află pe rolul Högsta domstolen (Curtea Supremă). Aceasta solicită Curții răspunsul la întrebarea:

Articolele 267 și 344 TFUE, astfel cum au fost interpretate în Hotărârea pronunțată în cauza Achmea⁹, determină nulitatea unei convenții de arbitraj încheiate între un stat membru și un investitor – în cazul în care un contract de investiții conține o clauză arbitrală care este nulă ca urmare a faptului că părțile la contract sunt două state membre – prin renunțarea statului membru, din proprie inițiativă, la invocarea excepțiilor privind competența după inițierea procedurii de arbitraj de către investitor?

21. În prezenta procedură, PL Holdings și Republica Polonă, în calitate de părți în litigiul principal, precum și Republica Cehă, Republica Federală Germania, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Republica Italiană, Marele Ducat al Luxemburgului, Ungaria, Regatul Țărilor de Jos, Polonia în calitate de stat membru, Republica Slovacă, Republica Finlanda, Regatul Suediei și Comisia Europeană au prezentat mai întâi observații în scris, iar ulterior oral în ședința din 15 martie 2021.

IV. Aprecieri juridică

22. Högsta domstolen (Curtea Supremă) urmărește să afle dacă constatările din Hotărârea Achmea se opun și unei convenții individuale de arbitraj (a se vedea secțiunea A). În această privință trebuie să se examineze relevanța jurisprudenței privind compatibilitatea arbitrajului comercial cu dreptul Uniunii (a se vedea secțiunea B), precum și cu principiul egalității de tratament (a se vedea secțiunea C). Cu titlu subsidiar, vom examina influența formei convenției adoptate, și anume renunțarea de către statul membru la invocarea necompetenței tribunalului arbitral printr-o excepție, așa-numita înfățișare fără obiecții (a se vedea secțiunea D). În sfârșit, este necesar să se examineze dacă ar trebui să se limiteze în timp efectele deciziei propuse (a se vedea secțiunea E).

⁹ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).

A. Dreptul Uniunii și convențiile de arbitraj dintre statele membre și investitori

23. Prin intermediul Hotărârii Achmea, Curtea a statuat că articolele 267 și 344 TFUE se opun unei dispoziții cuprinse într-un acord internațional încheiat între state membre potrivit căruia un investitor din unul dintre aceste state membre, în cazul unui litigiu referitor la investiții în celălalt stat membru, poate introduce o procedură împotriva acestui din urmă stat membru în fața unui tribunal arbitral a cărui competență acest stat membru s-a obligat să o accepte¹⁰.

24. Această hotărâre privea o normă generală care permitea sesizarea unui tribunal arbitral în anumite cazuri. În schimb, în prezenta procedură trebuie să se stabilească dacă articolele 267 și 344 TFUE se opun unei convenții individuale de arbitraj încheiate de un stat membru cu un investitor.

25. Articolul 267 TFUE reglementează procedura preliminară și nu conține norme explicite cu privire la procedurile de arbitraj. Totuși, în cadrul acestei proceduri, în cazul unor litigii între statele membre și investitori în fața instanțelor naționale, Curtea ar asigura aplicarea uniformă a dreptului Uniunii prin interpretarea în ultimă instanță a acestui drept.

26. Astfel, tratatele au instituit sistemul jurisdicțional al Uniunii pentru a garanta conservarea caracteristicilor specifice și a autonomiei ordinii juridice a Uniunii. În acest cadru, conform articolului 19 alineatul (1) TUE, revine instanțelor naționale și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul menționat. În special, cheia de boltă a sistemului jurisdicțional astfel conceput o constituie procedura trimiterii preliminare, prevăzută la articolul 267 TFUE, care, prin instituirea unui dialog de la instanță la instanță tocmai între Curte și instanțele din statele membre, are drept scop asigurarea unității de interpretare a dreptului Uniunii. Această procedură permite astfel asigurarea coerenței, a efectului deplin și a autonomiei, precum și, în ultimă instanță, a caracterului propriu al dreptului instituit de tratate¹¹.

27. Articolul 344 TFUE garantează ordinea competențelor stabilită prin tratate și, prin urmare, autonomia sistemului juridic al Uniunii, a căror respectare o asigură Curtea¹². Astfel, prin această dispoziție, statele membre se angajează să nu supună un diferend cu privire la interpretarea sau la aplicarea tratatelor unui alt mod de soluționare decât cele prevăzute de acestea. În această privință, interpretarea sau aplicarea tratatelor include ansamblul dreptului Uniunii¹³.

28. Tratatele nu prevăd alte proceduri de arbitraj în afara celor prevăzute la articolele 272 și 273 TFUE. Aceste dispoziții atribuie Curții competența în calitate de instanță de arbitraj, dar nu permit sesizarea altor tribunale arbitrale.

29. Pe de altă parte, articolul 344 TFUE nu vizează numai soluționarea abstractă a diferendelor în general, ci și diferendele individuale. Astfel, Hotărârea MOX-Plant privea sesizarea individuală de către Irlanda a unui tribunal arbitral în cadrul unui litigiu cu Regatul Unit¹⁴.

¹⁰ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 60).

¹¹ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctele 35-37 și jurisprudența citată).

¹² A se vedea Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, punctul 123), și Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 32).

¹³ A se vedea Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, punctele 127 și 128).

¹⁴ Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345).

30. În consecință, în Hotărârea Achmea, Curtea a criticat acordul în discuție încheiat între două state membre prin care acestea sustrag astfel din sistemul de căi de atac jurisdicționale pe care articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE le impune să îl stabilească în domeniile reglementate de dreptul Uniunii litigii care pot privi aplicarea sau interpretarea acestui drept¹⁵. Astfel, în măsura în care tribunalele arbitrale nu au dreptul de a sesiza Curtea cu titlu preliminar, ele nu fac parte din acest sistem.

31. O convenție individuală de arbitraj încheiată între un stat membru și un investitor poate sustrage de la sistemul jurisdicțional al Uniunii litigii referitoare la aplicarea și la interpretarea dreptului Uniunii precum un contract general de investiții încheiat între state membre care prevede soluționarea prin arbitraj a diferendelor dintre un stat membru și un investitor. Problema dacă un caz individual este sustras de la sistemul jurisdicțional depinde de litigiul concret, iar nu de faptul dacă litigiul este judecat în fața unui tribunal arbitral în temeiul unui contract general de investiții încheiat între state membre sau în temeiul unei convenții individuale de arbitraj încheiate între un investitor și un stat membru.

32. În cauză principală de față, potrivit propriilor afirmații, părțile au opinii divergente cu privire la aplicarea normelor de supraveghere bancară care decurg din dreptul Uniunii, și anume în special din articolul 21 alineatul (2) din Directiva privind inițierea și exercitarea activității instituțiilor de credit¹⁶. PL Holdings invocă de asemenea libertatea de stabilire. Deși revine instanțelor suedeze sarcina de a verifica exactitatea acestui argument plauzibil, cel puțin ulterior, se pare că convenția de arbitraj privea de fapt un litigiu de drept al Uniunii.

33. Hotărârea arbitrală nu aplică cerințele dreptului Uniunii referitoare la supravegherea bancară¹⁷, ci se întemeiază pe prevederile Acordului privind investițiile. Aceasta justifică totuși criteriile pe care, potrivit tribunalului arbitral, Polonia ar fi trebuit să le respecte în exercitarea supravegherii bancare prevăzute de dreptul Uniunii, de exemplu în ceea ce privește proporționalitatea¹⁸ sau protecția jurisdicțională efectivă¹⁹. Chiar dacă tribunalul arbitral consideră că aceste criterii sunt conforme cu dreptul Uniunii²⁰, el nu exercită un control complet asupra chestiunii respective.

34. Potrivit Hotărârii Achmea, sustragerea de la sistemul jurisdicțional al Uniunii a unui astfel de litigiu, care rezultă dintr-o convenție individuală de arbitraj încheiată între un stat membru și un investitor dintr-un alt stat membru, ar fi în mod efectiv incompatibilă cu articolele 267 și 344 TFUE. Cel puțin, ar constitui o eludare a acestei hotărâri, astfel cum subliniază în mod întemeiat mai ales Spania, dar și Polonia, Germania, Ungaria, Slovacia și Comisia.

35. Curtea a recunoscut anumite tribunale arbitrale ca instanțe ale statelor membre în sensul articolului 267 TFUE și, prin urmare, ca făcând parte din sistemul jurisdicțional al Uniunii. Aceste tribunale arbitrale prezintă un ansamblu de elemente, precum o origine legală, un

¹⁵ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 55). A se vedea de asemenea Avizul 1/09 (Crearea unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011 (EU:C:2011:123, punctul 80).

¹⁶ La acel moment, Directiva 2006/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2006 privind inițierea și exercitarea activității instituțiilor de credit (JO 2006, L 177, p. 1, Ediție specială 06/vol. 9, p. 3) astfel cum a fost modificată prin Tratatul de aderare a Croației (JO 2012, L 112, p. 10). Înlocuită prin Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții (JO 2013, L 176, p. 338), articolul 21 alineatul (2) din Directiva 2006/48 devenind articolul 26 alineatul (2) din Directiva 2013/36.

¹⁷ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctele 87 și 88, precum și punctul 248) menționează totuși cadrul juridic al dreptului Uniunii.

¹⁸ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, în special punctele 229 și 234, precum și punctul 418 și următoarele).

¹⁹ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctele 408 și 444).

²⁰ Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctul 339).

caracter permanent și obligatoriu, o natură contradictorie, aplicarea normelor de drept, precum și independența²¹. Astfel de tribunale arbitrale au, așadar, dreptul de a sesiza Curtea cu titlu preliminar. Curtea a recunoscut acest aspect, de exemplu, în cazul unui tribunal arbitral danez privind interpretarea convențiilor colective²² și al tribunalelor arbitrale portugheze în materie fiscală²³ sau de proprietate intelectuală²⁴. Pentru acest motiv, competența lor cu privire la litigii în materia dreptului Uniunii nu este contrară articolelor 267 și 344 TFUE.

36. În schimb, instanțele suedeze consideră că competența tribunalului arbitral în discuție se întemeiază pe acordul părților, și anume pe o convenție de arbitraj. Rezultă că lipsește cel puțin caracterul obligatoriu al instanței²⁵. Pe de altă parte, tribunalul arbitral, ca și cel din Hotărârea Achmea, nu constituie un element al sistemului jurisdicțional al unui stat membru și a fost sesizat tocmai pentru acest motiv²⁶. Așadar, tribunalul arbitral în discuție în litigiul principal nu constituie nici un element al sistemului jurisdicțional al Uniunii și, în special, nici nu poate sesiza Curtea în cazul unor îndoieli în legătură cu dreptul Uniunii²⁷.

37. Desigur, Curtea deduce, de regulă, o amenințare pentru autonomia dreptului Uniunii din faptul că o instanță interpretează norme ale dreptului Uniunii în afara sistemului Uniunii²⁸. Acest risc ar fi minim dacă tribunalul arbitral – astfel cum se pare că este cazul în speță²⁹ – ar aplica în primul rând dispozițiile unui acord internațional al statelor membre privind protecția investițiilor³⁰. În plus, contrar celor susținute de Polonia, în pofida importanței fundamentale a principiului proporționalității în dreptul Uniunii, tribunalul arbitral nu a aplicat acest principiu ca element al dreptului Uniunii, ci pentru că este aplicabil și în alte ordini juridice și în special în domeniul protecției internaționale a investițiilor³¹.

38. Cu toate acestea, Germania și Franța arată în mod corect că, în temeiul contractului de investiții, tribunalul arbitral trebuia în principiu să țină seama de dreptul Uniunii ca element al dreptului intern. Există însă mai ales riscul ca tribunalul arbitral să adopte decizii care au ca *rezultat* o încălcare a dreptului Uniunii.

39. Astfel, în speță nu se poate exclude ca tribunalul arbitral să nu fi ținut seama de obligațiile autorității de supraveghere bancară prevăzute de directiva corespunzătoare. De asemenea, ar exista temerea ca autoritatea poloneză de supraveghere bancară, dar și autorități ale altor state membre să țină seama de decizia unui tribunal arbitral în cadrul aplicării viitoare a acestei

²¹ A se vedea Hotărârea din 12 iunie 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, punctul 23).

²² Hotărârea din 17 octombrie 1989, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, punctele 7-9).

²³ Hotărârea din 12 iunie 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, punctele 28-34).

²⁴ Ordonanța din 13 februarie 2014, Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, punctele 19-25).

²⁵ A se vedea Hotărârea din 23 martie 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, punctul 11), precum și Hotărârea din 27 ianuarie 2005, Denuit și Cordenier (C-125/04, EU:C:2005:69, punctul 13).

²⁶ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 45).

²⁷ Hotărârea din 23 martie 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, punctele 11-13), și Hotărârea din 1 iunie 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punctul 34).

²⁸ Avizul 1/91 (Acordul privind SEE – I) din 14 decembrie 1991 (EU:C:1991:490, punctele 34 și 35), Avizul 2/13 (aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454, punctele 184 și 223-231) și Avizul 1/17 (CETA UE-Canada) din 30 aprilie 2019 (EU:C:2019:341, punctele 123-126), precum și Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctele 40-42).

²⁹ Cu toate acestea, Spania arată în mod întemeiat că, în contextul stabilirii competenței sale, tribunalul arbitral a interpretat articolul 344 TFUE în contradicție cu Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), pronunțată ulterior [Partial Award PL Holdings Sàrl v. Republic of Poland (V 2014/163, punctele 314 și 315)].

³⁰ A se vedea Avizul 1/17 (CETA UE-Canada) din 30 aprilie 2019 (EU:C:2019:341, punctele 121-123).

³¹ A se vedea de exemplu De Brabandere, E., & da Cruz, P. B. M. (2020), „The Role of Proportionality in International Investment Law and Arbitration: A System-Specific Perspective”, *Nordic Journal of International Law*, 89(3-4), 471-491.

reglementări a Uniunii, în special atunci când Curtea încă nu s-a pronunțat cu privire la acest aspect. Astfel, hotărârea arbitrală ar putea constitui un precedent pentru litigii similare și ar putea conduce la cereri de despăgubiri din partea altor investitori în cazuri similare.

40. Este adevărat că atât riscul de încălcare a dreptului Uniunii, cât și riscul unei interpretări divergente ar putea fi limitate sau chiar excluse dacă respectarea dreptului Uniunii în hotărârile arbitrale ar fi supusă unui control complet efectuat de instanțele naționale, eventual după inițierea unei proceduri preliminare.

41. În Suedia, articolul 33 primul paragraf punctul 1 din Legea privind procedura de arbitraj prevede că o hotărâre arbitrală este nulă atunci când implică examinarea unei probleme care potrivit dreptului suedez nu poate fi soluționată prin arbitraj. Conform articolului 33 primul paragraf punctul 2, o hotărâre arbitrală este de asemenea nulă dacă modul sau modurile în care a fost adoptată sunt vădit incompatibile cu ordinea juridică suedeză. Instanța este obligată să invoce din oficiu motivele de nulitate. Măsura în care aceste dispoziții permit să se asigure aplicarea deplină a dreptului Uniunii nu poate fi apreciată decât de instanțele suedeze. Cu toate acestea, la prima vedere, nu este vorba decât despre un control foarte limitat în sensul ordinii publice, ceea ce corespunde și criteriului de control al instanței de apel din cauza principală³².

42. Astfel, recunoașterea unor convenții individuale de arbitraj încheiate între statele membre și investitorii din alte state membre ar risca încălcarea de către tribunalele arbitrale a dreptului Uniunii, în măsura în care instanțele naționale nu pot impune respectarea dreptului Uniunii prin hotărâri arbitrale.

B. Jurisprudența privind arbitrajul comercial

43. Cu toate acestea, Curtea a admis, cel puțin implicit, soluționarea anumitor diferende pe calea procedurii arbitrale, acceptând astfel un control restrâns al respectării dreptului Uniunii. Această posibilitate privește așa-numitul arbitraj comercial.

44. Desigur, într-o primă etapă, în Hotărârea Nordsee, Curtea a statuat cu privire la o procedură arbitrală că părțile la un contract nu ar fi libere să deroge de la dreptul Uniunii, acesta trebuind să fie respectat pe deplin pe teritoriul statelor membre. În această privință, Curtea a subliniat că instanțele naționale ar putea fi sesizate cu probleme de drept al Uniunii care apar în contextul procedurii arbitrale, astfel încât, dacă este cazul, să adreseze Curții respectivele întrebări³³. Aceste considerații ar fi putut fi înțelese în sensul că instanțele naționale trebuiau să exercite un control complet asupra respectării dreptului Uniunii în cadrul procedurilor arbitrale.

45. Ulterior, în Hotărârea Eco Swiss, Curtea a admis totuși că cerințele de eficacitate a procedurii de arbitraj justifică faptul ca un control al hotărârilor arbitrale să aibă doar caracter limitat și ca anularea unei hotărâri arbitrale să nu poată fi obținută sau ca recunoașterea să nu poată fi refuzată decât în cazuri excepționale. Cu toate acestea, instanțele naționale ar trebui să asigure respectarea dispozițiilor fundamentale indispensabile pentru îndeplinirea misiunilor încredințate Uniunii și în special pentru funcționarea pieței interne³⁴.

³² A se vedea hotărârea Svea Hovrätt (Curtea de Apel) din 22 februarie 2019, Polonia/PL Holdings (T 8538-17 și T 12033-17, p. 48 și 49 din traducerea în limba engleză).

³³ Hotărârea din 23 martie 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, punctele 14 și 15).

³⁴ Hotărârea din 1 iunie 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punctul 35 și următoarele). A se vedea de asemenea Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punctul 35), și Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 54).

46. Aceste două abordări permit astfel sesizarea tribunalelor arbitrale în vederea soluționării unui litigiu, chiar dacă ele nu sunt în măsură să asigure aplicarea corectă și uniformă a dreptului Uniunii prin intermediul unei cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE. Hotărârea mai recentă acceptă chiar încălcarea dreptului Uniunii prin hotărârile arbitrale atunci când normele în cauză nu sunt fundamentale.

47. Hotărârea Achmea face o distincție între arbitrajul comercial dintre particulari, autorizat de această jurisprudență, și arbitrajul inadmisibil dintre un particular și un stat membru în temeiul unor acorduri de investiții, în sensul că primul își are originea în autonomia de voință a părților, în timp ce al doilea rezultă dintr-un tratat între state membre³⁵.

48. Astfel cum subliniază PL Holdings, Luxemburg, Finlanda și Suedia, potrivit acestei distincții, o convenție individuală de arbitraj între un investitor și un stat membru ar fi admisibilă, întrucât și această convenție este întemeiată pe autonomia părților din procedura de arbitraj. În acest caz, ar fi admisibilă limitarea controlului exercitat de instanțele naționale asupra hotărârii arbitrale în materie de protecție a investițiilor la respectarea normelor fundamentale ale dreptului Uniunii.

49. Cu toate acestea, trebuie să se admită, asemenea Italiei, că delimitarea nu este definită în mod exhaustiv prin simpla referire la voința părților.

50. Dimpotrivă, avocatul general Szpunar a interpretat recent delimitarea din Hotărârea Achmea în raport cu arbitrajul comercial în sensul că Hotărârea Achmea s-ar opune numai ca statele membre să poată sustrage din sistemul jurisdicțional al Uniunii, prin intermediul unui angajament prealabil, în mod sistematic, litigii în materia dreptului Uniunii³⁶. Prezenta convenție de arbitraj ar permite și această interpretare.

51. Această opinie nu ne convinge mai mult decât pe celelalte părți interesate. De ce statele membre ar trebui să fie autorizate, de la caz la caz, să sustragă litigii în materia dreptului Uniunii din sistemul jurisdicțional al Uniunii dacă nu își pot asuma un astfel de angajament general previzibil? La riscurile privind aplicarea uniformă a dreptului Uniunii s-ar adăuga și pericolul unei inegalități de tratament între diferiți investitori³⁷.

52. Dimpotrivă, invocând argumentul autonomiei de voință a părților sau libera exercitare a voinței acestora, Curtea s-a referit în mod expres numai la *arbitrajul comercial*. Acesta privește litigiile dintre părți aflate pe poziții egale. În astfel de litigii, nu numai convenția de arbitraj, ci deja raportul juridic în litigiu se întemeiază pe voința autonomă a părților.

53. Chiar și în ceea ce privește procedurile de arbitraj în materia contractelor încheiate de consumatori, care nu se mai caracterizează, cel puțin în fapt, printr-un sistem de egalitate, Curtea impune un control strict din oficiu al însăși eficacității convenției de arbitraj³⁸.

54. În schimb, astfel cum arată Polonia, Italia, Ungaria, Țările de Jos, Slovacia și Comisia, litigiul principal nu este un litigiu între părți aflate pe poziții egale, ci privește exercitarea de către autoritățile poloneze a unor prerogative de putere publică. Atunci când o parte privată este

³⁵ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 55).

³⁶ Concluziile prezentate în cauza Republica Moldova (C-741/19, EU:C:2021:164, punctele 61 și 62).

³⁷ A se vedea în acest sens de asemenea punctul 66 și următoarele de mai jos.

³⁸ Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punctul 39), și Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 59), precum și Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovost (C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 54).

supusă unui act de putere publică – în speță supravegherea bancară –, cel puțin în privința sa nu poate fi vorba despre o voință liberă. Tocmai pentru acest motiv pare improbabil ca încheierea ulterioară de către un stat membru cu o parte privată a unei convenții de arbitraj cu privire la acest act să fie o manifestare a liberei voințe a părților.

55. Statele membre nu pot însă sustrage din sistemul jurisdicțional al Uniunii în special litigiile referitoare la aplicarea suverană a dreptului Uniunii³⁹.

56. Astfel, în temeiul principiului cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE, revine tuturor autorităților statelor membre sarcina de a asigura, în cadrul competențelor lor respective, respectarea dreptului Uniunii⁴⁰. Articolul 344 TFUE concretizează această obligație a statelor membre⁴¹. Ea nu se limitează la respectarea normelor fundamentale, ci privește *toate* normele dreptului Uniunii.

57. Uniunea însăși și statele sale membre, precum și statele membre între ele sunt astfel legate printr-o rețea structurată de principii, de norme și de relații juridice interdependente care justifică autonomia dreptului Uniunii atât în raport cu dreptul statelor membre, cât și în raport cu dreptul internațional⁴².

58. Părțile private care se supun în mod liber arbitrajului comercial nu sunt supuse acestor obligații. În special, articolul 344 TFUE nu se aplică litigiilor dintre particulari⁴³. Prin urmare, în pofida riscului de încălcare a dreptului Uniunii, este logic să se admită proceduri de arbitraj privind litigiile între părți private.

59. În schimb, este problematic ca în litigiile în materia dreptului Uniunii autoritățile statelor membre să recurgă la un tribunal arbitral care nu face parte din sistemul Uniunii și nu este supus unui control complet efectuat de instanțele naționale în ceea ce privește respectarea dreptului Uniunii. Astfel, în această ipoteză nu se poate exclude ca hotărârea arbitrală să încalce dreptul Uniunii și, prin urmare, să aducă atingere eficacității acestuia⁴⁴.

60. Chiar dacă încălcările dreptului Uniunii care rezultă dintr-o convenție individuală de arbitraj ar putea da naștere unor cereri de despăgubiri împotriva statului membru în cauză sau ar putea face obiectul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor⁴⁵, aceste forme de aplicare a dreptului Uniunii sunt relativ anevoioase, nefiind, așadar, în măsură să garanteze deplina eficacitate a acestuia.

³⁹ Pe de altă parte, Comisia arată că, potrivit dreptului suedez, actele de putere publică ale autorităților suedeze nu ar putea fi sustrate instanțelor naționale. Potrivit principiului echivalenței, instanțele suedeze ar trebui să aplice acest regim și actelor de putere publică ale altor state membre, în măsura în care acestea se întemeiază pe dreptul Uniunii.

⁴⁰ Hotărârea din 12 iunie 1990, Germania/Comisia (C-8/88, EU:C:1990:241, punctul 13), Hotărârea din 13 ianuarie 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17, punctul 20), și Hotărârea din 4 octombrie 2012, Byankov (C-249/11, EU:C:2012:608, punctul 64). A se vedea de asemenea Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctele 34 și 58).

⁴¹ Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, punctul 169).

⁴² Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 33), și Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții (C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 45).

⁴³ Avizul 1/09 (Crearea unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011 (EU:C:2011:123, punctul 63).

⁴⁴ A se vedea punctul 39 de mai sus.

⁴⁵ Situația este diferită în cazul Avizului 1/09 (Crearea unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011 (EU:C:2011:123, punctele 86 și 87).

61. Curtea acceptă riscul de încălcare a dreptului Uniunii atunci când procedura de arbitraj se întemeiază pe un acord al Uniunii cu state terțe⁴⁶ sau pe acorduri, care continuă să producă efecte, încheiate de state membre cu *state terțe* înainte de aderarea celor dintâi la Uniune, în conformitate cu articolul 351 TFUE⁴⁷. În schimb, dreptul Uniunii prevalează asupra acordurilor internaționale încheiate între state membre⁴⁸. Aplicabilitatea dreptului Uniunii nu este compatibilă nici cu încheierea de către statele membre a unor acorduri individuale de arbitraj cu anumiți investitori referitoare la acte de putere publică de punere în aplicare a dreptului Uniunii, generându-se astfel un risc de încălcare a dreptului Uniunii prin hotărârea arbitrală.

62. Cu toate acestea, riscul unei încălcări a dreptului Uniunii poate fi contracarat atunci când instanțele statelor membre nu efectuează numai controlul respectării dispozițiilor fundamentale ale dreptului Uniunii în hotărârea arbitrală, ci exercită un control complet al respectării dreptului Uniunii și sesizează Curtea în cazul în care acest lucru se dovedește necesar.

63. Astfel cum am arătat, există îndoieli dacă un asemenea control este garantat de dreptul suedez⁴⁹. În orice caz, contrar celor susținute de PL Holdings, instanța de apel suedeză *nu* a efectuat un control complet al compatibilității hotărârii arbitrale cu dreptul Uniunii, ci doar a exclus o încălcare a obligațiilor fundamentale. În acest sens, ea s-a limitat la compatibilitatea convenției de arbitraj cu dreptul Uniunii, fără a se pronunța însă cu privire la cerințele relevante ale dreptului Uniunii în materie de supraveghere bancară⁵⁰.

64. Nici imunitatea statelor membre în temeiul dreptului internațional, subliniată de Franța, nu se opune unui control complet. Chiar dacă imunitatea statelor exclude în principiu ca actele de putere publică ale unui stat să fie supuse unui control jurisdicțional din partea altor state⁵¹, statul care se supune unei proceduri arbitrale a renunțat deja la această imunitate în măsura în care dreptul intern de la sediul tribunalului arbitral prevede controlul hotărârii arbitrale și al actelor de putere publică în discuție.

65. Prin urmare, convențiile individuale de arbitraj încheiate între statele membre și investitorii din alte state membre referitoare la aplicarea dreptului Uniunii nu sunt compatibile cu obligația de cooperare loială prevăzută la articolul 4 alineatul (3) TFUE, precum și cu autonomia dreptului Uniunii consacrată la articolele 267 și 344 TFUE decât dacă instanțele statelor membre pot exercita un control complet asupra compatibilității hotărârii arbitrale cu dreptul Uniunii, dacă este necesar, în urma unei cereri de decizie preliminară în temeiul articolului 267 TFUE.

C. Cu privire la egalitatea de tratament

66. Comisia subliniază de asemenea, în mod întemeiat, dreptul tuturor investitorilor la egalitate de tratament la punerea în aplicare a dreptului Uniunii.

⁴⁶ Avizul 1/17 (CETA UE-Canada) din 30 aprilie 2019 (EU:C:2019:341, punctul 117).

⁴⁷ Hotărârea din 15 septembrie 2011, Comisia/Slovenia (C-264/09, EU:C:2011:580, punctul 32).

⁴⁸ Hotărârea din 27 februarie 1962, Comisia/Italia (10/61, EU:C:1962:2, punctul 22), Hotărârea din 27 septembrie 1988, Matteucci (235/87, EU:C:1988:460, punctele 21 și 22), și Hotărârea din 20 mai 2003, Ravil (C-469/00, EU:C:2003:295, punctul 37), precum și, în acest sens, Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 58).

⁴⁹ A se vedea punctul 41 de mai sus.

⁵⁰ Hotărârea Svea Hovrätt (Curtea de Apel) din 22 februarie 2019, Polonia/PL Holdings (T 8538-17 și T 12033-17, p. 48 și 49 din traducerea în limba engleză).

⁵¹ A se vedea Hotărârea Curții Internaționale de Justiție din 3 februarie 2012, Immunités juridictionnelles de l'Etat [Allemagne c. Italie; Grèce (intervenant)], *CIJ Recueil* 2012, p. 99, punctele 55-61.

67. Principiul egalității de tratament constituie un principiu general de drept al Uniunii, consacrat la articolul 20 din Carta drepturilor fundamentale. Acesta impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv. O diferență de tratament poate fi justificată dacă aceasta este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, mai precis dacă se află în legătură cu un scop admisibil din punct de vedere legal, urmărit de legislația în cauză, iar această diferență este proporțională cu scopul urmărit de tratamentul în cauză⁵².

68. Dacă unii investitori s-ar adresa instanțelor naționale în litigiile cu statul membru, în timp ce alții ar putea sesiza un tribunal arbitral, ar exista o inegalitate de tratament.

69. Dacă, *spre deosebire* de situația din speță, această diferență de tratament ar rezulta dintr-un contract de investiții, ea ar putea fi justificată de faptul că acesta exprimă un echilibru între interesele legitime ale celor două părți⁵³. Considerații similare ar putea de asemenea să justifice clauze arbitrale încheiate între un stat membru și un investitor internațional ca o condiție prealabilă investiției sau de către un stat membru în cadrul unui raport juridic între părți aflate pe poziții egale.

70. În schimb, este dificil de conceput un obiectiv legitim care să justifice ca un stat membru să încheie cu anumiți investitori o convenție de arbitraj privind un litigiu deja născut, în timp ce altele să se adreseze instanțelor naționale.

71. În definitiv însă, instanța națională este cea căreia îi revine sarcina examinării unei eventuale justificări⁵⁴. În privința prezentei proceduri este suficient să se arate că convențiile individuale de arbitraj încheiate între state membre și investitorii din alte state membre privind aplicarea suverană a dreptului Uniunii trebuie de asemenea să fie compatibile cu principiul egalității de tratament prevăzut la articolul 20 din cartă.

D. Forma convenției de arbitraj

72. Potrivit considerațiilor care precedă, în ceea ce privește incompatibilitatea convenției de arbitraj cu dreptul Uniunii este irelevant dacă aceasta a fost încheiată sub forma unei înfățișări fără obiecții în procedura de arbitraj. Acesta este motivul pentru care vom analiza relevanța acestei forme numai în ipoteza în care Curtea ar avea o opinie diferită cu privire la chestiunile deja examinate.

73. Mai întâi, trebuie subliniat că o recunoaștere a unor asemenea convenții de arbitraj poate prezenta temporar o importanță practică considerabilă. Astfel, este necesar să se considere că aceasta ar viza numeroase proceduri de arbitraj în curs și hotărâri arbitrale în litigiu între state

⁵² Hotărârea din 17 octombrie 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, punctele 76 și 77), precum și Hotărârea din 3 februarie 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, punctul 95).

⁵³ Hotărârea din 5 iulie 2005, D. (C-376/03, EU:C:2005:424, punctul 62). A se vedea de asemenea Avizul 1/17 (CETA UE-Canada) din 30 aprilie 2019 (EU:C:2019:341, punctul 169). A se vedea însă și Hotărârea din 27 septembrie 1988, Matteucci (235/87, EU:C:1988:460, punctul 23).

⁵⁴ Hotărârea din 3 februarie 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, punctul 97).

membre și investitori din alte state membre în care statele membre, anterior Hotărârii Achmea, nu au ridicat în timp util excepția privind incompatibilitatea cu dreptul Uniunii a clauzei arbitrale cuprinse în acordul de investiții în cauză⁵⁵.

74. În schimb, pe termen mediu ne putem aștepta ca statele membre în cauză să ridice în timp util această excepție⁵⁶ în cazul în care investitorii continuă într-adevăr să inițieze proceduri arbitrale corespunzătoare.

75. Acest aspect practic demonstrează că recunoașterea unor asemenea convenții de arbitraj prin înfățișarea fără obiecții ar avea într-o oarecare măsură ca efect limitarea în timp a eficacității Hotărârii Achmea, și anume în raport cu anumite proceduri de arbitraj pendinte la data respectivă, deși Curtea nu a evocat o astfel de limitare în această hotărâre. Totuși, în cazul în care considerațiile care precedă nu conving Curtea în legătură cu caracterul îndoielnic al compatibilității prezentei convenții de arbitraj cu dreptul Uniunii, nici eficacitatea Hotărârii Achmea nu prezintă o relevanță decisivă la aprecierea formei sub care este încheiată convenția de arbitraj.

76. Într-un mod foarte general, contrar celor susținute de Germania și de Franța, dreptul Uniunii nu conține nicio normă care să interzică statelor membre să încheie o convenție de arbitraj sub forma unei înfățișări fără obiecții.

77. Dimpotrivă, astfel cum arată PL Holdings, dreptul Uniunii recunoaște conceptul de înfățișare fără obiecții în diferite reglementări, care nu sunt aplicabile în speță⁵⁷. Chiar dacă Franța invocă faptul că, în materia contractelor încheiate de consumatori, Curtea impune instanțelor să verifice din oficiu validitatea unei clauze arbitrale, în pofida lipsei de obiecții⁵⁸, nu este necesară protejarea statelor membre sub această formă în cadrul procedurilor de arbitraj. Dimpotrivă, trebuie să se considere că în aceste situații ele sunt reprezentate la un înalt nivel profesional și că, prin urmare, beneficiază în mod suficient de posibilitatea de a formula obiecții în timp util.

78. Întrucât dreptul Uniunii nu reglementează, așadar, această problemă în cazul în speță, forma convenției de arbitraj nu prezintă relevanță în privința compatibilității sale cu dreptul Uniunii.

79. În schimb, în fața instanțelor naționale, reglementările organismelor de arbitraj evidențiate de Suedia ar trebui să prezinte o relevanță cu atât mai mare. Atât UNCITRAL⁵⁹, cât și ICSID⁶⁰ prevăd însă că părțile nu mai pot ridica obiecții pe care nu le-au ridicat imediat. Cu toate acestea, Ungaria

⁵⁵ A se vedea de exemplu *Vattenfall AB and others v. Germany (Nuclear Energy)*, Decision on the Achmea Issue of 31 August 2018 (ICSID Case No. ARB/12/12, punctul 18). Totuși, se pare că în cadrul acestei proceduri, părțile au ajuns recent la un acord (Guvernul Federal, conferința de presă a guvernului din 5 martie 2021, *Vattenfall*, comunicatul de presă din 5 martie 2021).

⁵⁶ Astfel, la 5 mai 2020, 23 de state membre au semnat Acordul privind încetarea tratatelor bilaterale de investiții dintre statele membre ale Uniunii Europene (JO 2020, L 169, p. 1).

⁵⁷ A se vedea de exemplu articolul 5 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere (JO 2009, L 7, p. 1) sau articolul 26 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1). A se vedea de asemenea Hotărârea din 14 decembrie 1995, *van Schijndel și van Veen* (C-430/93 și C-431/93, EU:C:1995:441, punctul 21), și Hotărârea din 27 februarie 2014, *Cartier parfums-lunettes și Axa Corporate Solutions assurances* (C-1/13, EU:C:2014:109, punctele 34 și 36 și jurisprudența citată).

⁵⁸ A se vedea Hotărârea din 26 octombrie 2006, *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675, punctele 36-39).

⁵⁹ Articolul 4 din Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006.

⁶⁰ ICSID Convention – articolele 27 și 41 din Rules for Arbitration Proceedings.

subliniază că, la negocierea Convenției ICSID, statele contractante au considerat că competența tribunalului arbitral ar trebui să fie deja stabilită la momentul constituirii sale și nu ar putea fi fundamentată ulterior⁶¹.

E. Cu privire la limitarea în timp a efectelor

80. În sfârșit, PL Holdings solicită limitarea în timp a efectelor hotărârii pronunțate în prezenta cauză în cazul în care Curtea ar declara că convențiile individuale de arbitraj sunt incompatibile cu dreptul Uniunii. Nu ar trebui să fie afectate cel puțin procedurile de arbitraj deja inițiate și, prin urmare, *a fortiori*, procedurile de arbitraj încheiate.

81. Interpretarea pe care o dă Curtea unei norme de drept al Uniunii în exercitarea competenței pe care i-o conferă articolul 267 TFUE lămurește și precizează semnificația și domeniul de aplicare ale acestei norme astfel cum trebuie sau ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la data intrării sale în vigoare⁶². În această privință trebuie amintit că Curtea poate numai în mod excepțional, în aplicarea principiului general al securității juridice, inerent ordinii juridice a Uniunii, să fie pusă în situația de a limita posibilitatea oricărei persoane interesate de a invoca o dispoziție pe care a interpretat-o în scopul de a contesta raporturi juridice stabilite cu bună-credință. Pentru a putea impune o astfel de limitare, este necesară întrunirea a două criterii esențiale, și anume buna-credință a mediilor interesate și riscul unor perturbări grave⁶³.

82. Răspunsul la cererea de decizie preliminară propus în acest caz presupune totuși numai ca respectarea dreptului Uniunii în hotărârea arbitrală să fie supusă unui control complet. Buna-credință a mediilor interesate nu poate însă urmări ca dreptul Uniunii să nu fie pus în aplicare pe deplin. Tocmai pentru acest motiv este exclusă o limitare în timp a efectelor.

83. În plus, o limitare în timp a efectelor nu poate fi admisă decât în hotărârea care se pronunță asupra interpretării solicitate. Într-adevăr, trebuie să existe un moment unic de stabilire a efectelor în timp ale interpretării solicitate pe care Curtea o dă unei dispoziții de drept al Uniunii. În această privință, principiul conform căruia o limitare nu poate fi admisă decât în hotărârea care se pronunță asupra interpretării solicitate garantează egalitatea de tratament a statelor membre și a altor justițiabili în fața dreptului Uniunii și îndeplinește astfel cerințele care decurg din principiul securității juridice⁶⁴.

84. În speță, cerințele esențiale rezultă deja din Hotărârea Achmea, ale cărei efecte în timp nu au fost limitate de Curte. În plus, admiterea integrală a convențiilor de arbitraj pe baza unor obiecții tardive cu privire la competența tribunalului arbitral ar lipsi temporar această hotărâre de efectul său util⁶⁵. Nici pentru acest motiv nu este posibilă limitarea în timp a efectelor hotărârii care va fi pronunțată în prezenta procedură.

⁶¹ În această privință, Ungaria invocă Christoph H. Schreuer (et al.), *The ICSID Convention – A Commentary* (Cambridge University Press, ediția a doua, 2009), articolul 25, punctul 481. A se vedea totuși și punctul 498.

⁶² Hotărârea din 6 martie 2007, Meilicke și alții (C-292/04, EU:C:2007:132, punctul 34), și Hotărârea din 23 aprilie 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, punctul 54).

⁶³ Hotărârea din 6 martie 2007, Meilicke și alții (C-292/04, EU:C:2007:132, punctul 35), și Hotărârea din 23 aprilie 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, punctul 56).

⁶⁴ Hotărârea din 6 martie 2007, Meilicke și alții (C-292/04, EU:C:2007:132, punctele 36 și 37), și Hotărârea din 23 aprilie 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, punctul 57).

⁶⁵ A se vedea punctul 73 de mai sus.

V. Concluzie

85. Propunem, aşadar, Curţii să se pronunţe după cum urmează:

Convenţiile individuale de arbitraj încheiate între state membre şi investitori din alte state membre referitoare la aplicarea dreptului Uniunii nu sunt compatibile cu obligaţia de cooperare loială prevăzută la articolul 4 alineatul (3) TFUE, precum şi cu autonomia dreptului Uniunii consacrată la articolele 267 şi 344 TFUE decât dacă instanţele statelor membre pot exercita un control complet asupra compatibilităţii hotărârii arbitrale cu dreptul Uniunii, dacă este necesar, în urma unei cereri de decizie preliminară în temeiul articolului 267 TFUE. În plus, astfel de convenţii de arbitraj trebuie să fie compatibile cu principiul egalităţii de tratament prevăzut la articolul 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.